

SZALAY ZOLTÁN

A kékfejű makákó

A ködös évszak közeledtével vészesen apadni kezdtek az élelmi-szerkeszleteink, a menetrend szerinti hajójáratok pedig elmaradtak, így hát az öreg kénytelen volt előkeresni a pincéből az ősrégi halász-felszerelést, hogy betereptsünk valami harapnivalót. Na ide nézz, te némagyerek, hóbörögte, ezzel akkora tonhalat fogunk, hogy egy hadsereg jóllakna belőle, és azzal felmutatta a szakadozott, összegubancolódott hálót, amelyet egykor egy halászhajó személyzete felejtett minálunk. Ilyenkor igazából sokkal könnyebb dolgunk volt, mint amikor a menetrend szerinti járatokról szereztük be a betevő falatot: a tengerészek ott vágtak át bennünket, ahol csak tudtak, s amit eladtak, az kevés kivétellel ehetetlen volt. Ebből a szempontból sokkal jobban szerettem a ködös évszakot, amikor nem kellett a faragatlan semmirekellőkkel vitatkozni, alkudozni s nemegyszer véres csetepa-tékká fajuló egyezkedéseket folytatni.

Az öreg kényszeredett vigyort erőltetett az arcára, miközben levonultunk a partra; kopott algazöld viharkabátján pókfonalak csillogtak: a pincebeli kutatás közben tapadtak rája. Nem siettük el a levonulást: az öreg ötször ellenőrizte, bezárt-e minden ajtót a toronyban, elfűjt-e minden gyertyát, eloltott-e minden lámpát, mintha többéves utazásra indulnánk. A ködös évszakban az öreg sem merészkedett szívesen a partra, a kergerákok miatt. Küldhetett volna engem is, de hát ki látott már olyat, hogy egy bivalyerős férfi, egy igazi tökök toronyőr egy ilyen magamfajta szerencsétlen némagyerekre bízsa a sorsát. Én csak mögötte kulloghattam.

Az öreg ilyenkor régi tengerésznótákat dalolgatott. Egyetlen dal szövegére emlékezett csak, ezt a szöveget helyettesítette be mind-egyik melódiához, némi változtatásokkal, főképp csak a szövegben szereplő kocsmá nevének módosított, Franco csárdájáról Jimmy csehőjára, de a többi ugyanaz maradt. Nem kellett vízre szállnunk, az öreg a móló széléről bocsátotta le a hálót, megvolt a maga jól kifundált módszere, arról azonban soha nem győződhettünk meg, vajon tényleg működik-e, hiszen általában már az első napon, olykor a másodikon megérkezett a láda a víz felszínén lebegve. Rendesen délután kettő körül vonultunk ki halászni, abban a napszakban, amikor a legtrikább a köd, ezért aztán már a távolból kiszúrtuk a ládát. Ekkor az öreg felhorkant, hurrogott egyet-kettőt, majd gyorsan csónakba pattantunk, s irány a tenger. Néha eltartott egy ideig, mire sikerült megcsákláznunk a ládát, de mire a köd négy-fél öt körül sűrűsödni

kezdett, már a partra vonszoltuk. Ilyenkor természetes volt, hogy meglepődünk, majd pedig elégedetten nyugtázzuk, hogy a láda tele van csomagolt csirkehússal, kétszersülttel meg némi savanyú káposztával, a ködös évszakra tehát el vagyunk látva élelemmel.

Voltak még titkok az öreg előtt is, s meggyőződésem, hogy a láda minden évben szinte ugyanazon a napon való felbukkanása ezek közé tartozott. Én úgy képzeltem, az a Cook kapitány hajózik minden évben a mi szigetünk környékén, akiről a Nagylexikonban olvastam, s aki savanyú káposztát etetett a tengerészeivel, hogy így mentse meg őket a skorbuttól.

Az évenként eljátszott menetrendszerű meglepődés ellenére sosem feltételeztük volna, hogy egyszer majd elmarad a láda érkezése. Hogy hiába fogjuk éhes tekintettel kémlelni a lomhán csillámló látóhatárt, s hogy az öreg végül majd ráun a körbe-körbe ismételtetett tengerészdalokra. A kergerákok apró lábainak neszezését hallgatni a nyers sziklákon ilyenkor mindennél rettenetesebb, még annál a gondolatnál is, hogy az öreg egyszer eltűnik mellőlem, s egyedül maradok a szigeten, a világítótorony penészes romjai között, mögöttem az ismeretlen, kifürkészhetetlen Majomszurdokkal, ahol utoljára tizenvalahány éve jártam, s ahol örökre elveszítettem a hangom. Nem, ilyen eshetőségre nem voltunk felkészülve.

Ahogy arra sem, hogy a láda helyett délután hat körül, amikor már épphogy csak a szigethez legközelebbi sziklazátányokon megtörő hullámok fel-felcsapó tajtékjáig láttunk el, egy ostobán hanykolódó kis lélekvesztőt pillantsunk meg a sziget felé közeledni. Árboca kajlán féloldalt lógott, a hajótest messziről láthatóan szinte teljesen víz alatt, a jóisten tudja, mi tartotta mégis a felszínen. Részegen imbolygott, s egészen úgy tűnt, ilyen tempóval soha nem érheti el a szigetet. Az öreg is így gondolhatta, mert bár távcsövével egyre csak a jövővényt bámulta, orra alatt lemondóan motyogta: az ördög vigye el ezeket az ostobákat. Nem vitte el, kikötöttek a móló végében.

Az öreg dühös volt, nem akart látogatókat, megszoktuk régen, hogy a köd leereszkedése után nem háborgat bennünket senki, ugyanis szerettük a végtelen magányt. Ennek a furcsa tákolmányának már a baljós vízfekvéséből látni lehetett, hogy semmi jót nem hozhat ránk, nyilván emiatt háborgott az öreg. Mégis, elébük mentünk, az öreg először egy hatalmas, hordótestű férfit húzott fel a mólóra, én pedig egy cingár kis fiúcskának segítettem felmászni. Ez utóbbi jóval kisebb volt nálam, s egészen hihetetlenül festett a hatalmas utazótársa mellett, aki két ujjával összeroppantotta volna. Mindketten fújttak, szemlátomást megkönnyebbültek, hogy elhagyhatták az átkos járművet. A gyerek kötözte ki a hajót a móló bakjaihoz, miközben a nagydarab már javában magyarázott valamit az öregnek. Harsogó hangja hallatán hirtelen majdnem a vízbe ugrottam: rosszabb volt a tenger legutálatosabb hörgésénél és sustorgásánál. A hordótestű férfi ruhája locsogott az izzadságtól, messziről búzlott, ruhája zsírfoltos, arcán lötytyedt ráncok. Mindemellett azonban vendégek voltak, akikre nem szabad egy pillanatig sem undokul nézni: ennek szellemében járt el az öreg, s igyekeztem eljárni én magam is.

A zsákokat a gyerek meg én szállítottuk be a toronyba. Nem kötötték az orromra, mi van bennük, otromba zsákok voltak, elsőre arra tippeltem, krumplival vannak tele, amit nem is bántam volna, hónapok óta nem ettem krumplit, mostanában ritkán adtak el nekünk a tengerészek. Egy másikban meg mintha dög nehéz vasrudak lettek volna. Miközben mi cipekedtünk, az öreg meg a hordótestű fickó a gyengécskén fütött szalomba vonultak be. Csak néhány mondatfoszlányt csíptem el az idegen férfi rikácsolásából, valami tudományos dolgokról beszélt, az Akadémiáról meg valami rendkívüli expedícióról, az öreget pedig egyfolytában a szigetről faggatta, a Majomszurdokról, meg hogy

milyen térképei vannak, az övéi ugyanis teljesen szétáztak a csónakjukban. Dőlt belőle a szó, s amikor végre becipeltük az utolsó zsákot is – a gyerek egyébként teljesen szótlan volt, mintha ő is afféle némagyerek volna –, letelepedhettünk mi is a szalonban, s még egy kevéske bort is töltöttek nekünk. Igazi fehérbor volt, amin alaposan meglepődtem, persze mindjárt gondoltam, hogy a hordótestű jövevény varázsolt elő egy palackkal a belső zsebéből. Csak úgy öntötte magába az italt; egész lénye olyan volt imbolygó részegségében, akár a tákolmány, amelyen idejöttek. Egyfolytában szövegelt, a fővárosról beszélt, közlekedési nehézségekről, meg hogy milyen büdös van, meg hogy megint az a Ruppelmayer nyerte a polgármester-választást, s amikor ennek a Ruppelmayernek a nevét kimondta, egy hatalmasat turházott – egyenesen az öreg lába mellé. Láttam, hogy az öregben egyre csak gyűlik a feszültség és a düh, de az alapszabályt – a vendéggel mindig tiszteletteljesen bánunk, lett légyen bármekkora tahó is – nem akarta megszegni. Aztán egyszer csak kifogyott a hordótestű fickó boros palackja.

Nincs több bor, de feltételezem, hogy ebben a takaros kis... szóval hogy azért tartanak itt valami igazi innivalót, szónokolt a jövevény, mire az öreg felém intett, s én már pattantam is. Ilyenkor, a ködös évszak kezdete táján szoktuk megkezdeni az új termést tartalmazó hordókat, éppen a láda megérkezésének napjaiban. Én csak nyalogatni szoktam az öreg nyers ízű algaborát, de ő odavolt érte, s nem tűrte, ha valaki akár a legfinomabb kritikát is fogalmazta meg az itala ellenében. Nem szerette azt sem, ha a szebb időket látott, mára már mindössze száználmas romhalmaz világítótornyunkat gúnyolták ki, hiszen egykor min-

Repülj hajóm... – J. Kollerral, 1992.

den hajóforgalmat innen irányítottak a környéken, s csaknem olyan pompázatos volt, akár az az egyiptomi Fárosz, amelyről a Nagylexikonban olvastam; még ennél is sokkal érzékenyebb volt azonban az algabort érintő bírálatokra. Rossz előérzettel ragadtam meg a lopót, és mértem ki egy palacknyi bort, miközben ide a mélybe is leszivárogtak a nagydarab jövevény gurgulázó szavai. Óvatosan emeltem fel a palackot, alaposan lezártam, s a lépcsőfokokat kimért léptekkel szedve tértem vissza a felszínre.

Én soha nem tölthettem ki pohárba az algabort, ez kizárólag az öreget illette meg. Ahogy átadtam neki a palackot, rezzenéstelen csend borult a szalonra, még a hordótesztű idegen is visszafojtotta zörgő harákolását – egészen addig, míg meg nem látta a zöld folyadékot.

Ez meg mi a franc, buggyant ki belőle a felháborodott kiáltás, s arcára mélységes sérődöttség ült ki. Nála csak az öreg dühödött fel jobban.

Ez, kérem, algabor, és történetesen a legnemesebb ital ezen a szigeten, csapott az asztalra, majd felállt, és mutatóujjával nem éppen barátságosan a nagydarabra mutatva, magát erősen visszafogva, de azért olyan harsányan, hogy teljes egészében megremegett a csonka világítótorony, feltette a kézenfekvő kérdést, hogy akkor valójában kik is ők, ha már csak úgy hívatlanul betették ide a lábukat, becipeltek ebbe a toronyba egy nagy rakás akármilyen zsákot, összeviszsa fecsegnék valami majmokról meg polgármesterekről meg az Akadémiáról, és végül még az ő fenséges algaborát is becsmérelni merészelik...

Miután a régi, penésztette téglák remegése elült, a nagydarab idegen egy pillantást vetett a szemérmesen, szemlesütve kuksoló gyerekekre, majd kedélyes hahotában tört ki. Vagy fél percig hahotázott, s utána olyan nyugodtan folytatta, mintha sor sem került volna erre a kellemetlen közjátékra. Horst Westphalnak hívják, mondta meglehetősen pökhendien, ez a gyerek pedig itt a segédje, Daniel, s a Tudományos Akadémia Zoológiai Főosztálya Emlőstani Szakintézetének tudósaként kapta azt a feladatot, hogy kutassa fel ezen az elfeledett szigeten, amelynek még hivatalos neve sincs, tudniillik egyes térképeken Zombor-sziget, másokon Üllő-sziget néven szerepel, ez utóbbi név egyesek szerint a sziget s azon belül a híres-hírhedt, ún. Majomszurdok nem hétköznapi alakja miatt keletkezett, szóval hogy kutassa fel a kékfejű makákót.

Az öreg ölni kész tekintete megakasztotta a szónoklatban az állítólagos tudóst.

Maga gúnyolódik velem, szakadt ki a mondat az öregből.

Hogy gondolja, habogta Horst Westphal, s mintha ittlétük során először egy egészen picikét hatalmába kerítette volna a bizonytalanság.

Miféle kétfejű majom, miféle...

KÉKFEJŰ, kedves uram, mosolyintotta el magát a nagydarab, visszanyerve nyugalmát, kékfejű makákó, egy egész rendkívüli majomfaj, amely állítólag egyedül ezen az elfeledett szigeten található meg, itt is fokozottan korlátozott egyedszámban, rendkívül titokzatos, és a tudomány nagy lemaradása, hogy szinte semmiféle hiteles információk nem állnak róla a rendelkezésünkre. Épp ezért nem tűr ez az expedíció semmiféle halasztást.

A nagydarab kotorászni kezdett a zsebében, majd egy csomó borítékot vett elő, mind szépen, akkurátusan, gyöngybetűkkel megcímezett boríték volt, amilyent ezen a szigeten ötévente egyszer ha látni. Sorban lerakta őket az öreg elé az asztalra, elég gyűröttek voltak, de így is gyönyörűek a maguk titokzatosságában. Ezek az Akadémia ajánlólevelei, amelyek egyértelműen feljogosítanak engem meg ezt a gyereket itt, hogy céljainknak megfelelően vegyük igénybe ezt a... ezt az épületet meg minden egyéb civilizált, emberkéz alkotta objektumot, amit ezen a szigeten találunk. Mint láthatta, nem jöttünk üres kézzel, nem kívánjuk az önök nyilván nem kifejezetten bőséges készleteit megdézsmálni, a zsákja-

inkban elég marha- és bárányhús, burgonya, kenyér, zöldség, gyümölcs, kávé és fűszer van, hogy kényelmes ittlétezt biztosíthassunk magunknak, s ezeket a javakat természetesen nem ártalljuk önökkel megosztani. Most, pillantott csillogó karórájára Horst Westphal, mivel elszaladt az idő, ledőlénék egy kicsit, reggel pedig elindulunk ebbe az úgynevezett Majomszurdokba, a megfigyelések alapján ugyanis ennek mélyén tanyázik az a néhány kékfejű makákó egyed, amelyekre szükségünk van. A többit majd holnap reggel.

Ezzel a hordótestű idegen megválaszoltak tekintett minden kérdést, s szemlátomást már csak arra várt, hogy elvezessük őket a szobájukba, mintha mit tudom én, hol, valami puccos szállodában lennének. Összenéztünk az öreggel, majd felém legyintett, én pedig azonnal felpattantam, s már rohantam is fel a lépcsőkön, hogy rendet tegyek abban az áporodott levegőjű, lerobbant szobában, ahol olykor egy-egy, a sziget előtti sziklazátonyokon megfeneklett hajó legénységét szoktuk elszállásolni. Egyidejűleg akár ötven ember is elfért a szanaszét szórt pamlagokon, de ha nagyon összetömörültek, akár százötvenet is bezúfolhattunk. Félredobtam néhány leszakadt gerendamerevítőt, nagyjából, csak úgy kutyafuttában összesöpörtem a rumosüveg-szilánkokat, s a szoba készen állt a vendégek fogadására.

Az öreg vezette fel őket, s miután rájuk csapta az ajtót, nem szándékozván tovább hallgatni a hordótestű fickó tudálékos szónoklását, mint a kámfor, úgy eltűnt előlem. Nem is láttam másnap reggelig.

A tudós, csodával határos módon, talált a szobában egy ép, teli rumosüveget, amelyet reggelre az utolsó csöppig kiürített, mindenesetre röviddel napfelkelte után a szalonba támolyogván, már alig állt a lábán. Daniel, a segédje, továbbra is némán követte, de egyszer csak hozzám lépett, s megkért, vezessem a raktárba, ahol előző este a zsákokat elhelyeztük. Az öreg ekkor már pirosuló arccal pipázgatott az asztalnál, ezért mielőtt bármit tettem volna, ránéztem. Igenlően felém bökött, úgyhogy rögtön eltűntünk a gyerekekkel. Megkért, az egyik zsákot – s épp azt, amelyik nehéz vasrudakkal vagy mikkel volt teli – vegyem a hátamra én, míg ő egy sokkal karcsúbb, valószínűleg étellel megtöltötet kapott el. Ez a Daniel számomra egyelőre hülyegyereknek tűnt, a tudós egyszerű csicskásának, és legszívesebben tartottam volna vele a távolságot, valami azonban, ki tudja, talán az életkorbeli közelségünk miatt, vonzott benne, ezért önkéntelenül is mosolyogtam, amikor nyögdecselve cipelvén a zsákokat, véletlenül egymásra pillantottunk. Nem igazán tudnám megmondani, azt a furcsa kifejezést az arcán minek nevezhetném, de akkor hirtelenjében úgy fogtam fel, hogy visszamosolygott.

Daniel megkért, a zsákomat hagyjam odakint a szalon bejárata előtt, s azt, amit ő cipelt, vigyem be. Cseréltünk tehát, s ő odakint maradt a bejárat előtt a zsákjával, míg én bevonultam a szalonba, ahol Horst Westphal és az öreg egymással szemben ültek az asztalnál, s türelmetlenül méregették egymást. Nocsak, a fiatalúr meghozta a reggelinket, kiáltott fel Westphal, mikor meglátott; csettintett egyet, felugrott az asztaltól, s nekilátott kibogozni a csomót a zsák nyakán. Árulják már el nekem, szuszogta közben, miért nem szól ez a derék fiú egy árva szót sem, talán annyira ellenszenvesek vagyunk neki, hogy sajnálja miattunk megerőltetni a nyelvét? Az öregre pillantottam, aki szívott egy mélyet a pipájából, majd lassan, jelentőségteljesen magyarázni kezdett. Tudja, professzor úr, sok mindent átélünk mi már ezen a szigeten ezzel a némagyerekekkel. Nem kívánom senkinek azokat a borzalmas éjszakákat, amelyeket mi átdideregtünk ebben a világítótoronyban, vagy azokat a rettenetes nappalokat, odakint, a sáros, nyers sziklák között. Sok életet megmentettünk, de még többet láttunk elveszni, szóval egy pillanatra se csodálkozzon azon, hogy ez a gyerek nem szól magához egy árva szót sem.

Ennyit mondott az öreg, nem többet, s mire befejezte, Westphal örömteli arccal tudatta velünk, kibogozta a hülye tengerészcsomót, és azt kérdezte, szeretjük-e a kávé. Az öreg erre csak bambán bólogott.

Még lefoglalt bennünket a forró fekete ital meghitt gőzölgése, amikor az ajtóban megjelent Daniel, a kezében egy jókora dobozszerűséggel. Külsejét rácsok borították, de a rácsokon belül valamiféle falapokat helyeztek el, így a szerkezet tulajdonképpen sehol nem volt nyitott. Daniel letette az ajtó mellett, leült közénk, s mi az öreggel Westphalt bámultuk, magyarázatra várva.

Megkérném magukat, kezdett szónokolni a tudós, persze csak ha idejük engedi, bár őszintén szólva kétlem, hogy tobzódnának a munkában ebben a kísértetkastélyban, szóval, gondoskodhatnak a vacsoráról. Mi viszünk magunkkal az útra némi harapnivalót, de számításaim szerint valamikor késő délután visszatérünk ide, s nem lenne rossz, ha valaki meleg étellel várna. S még hozzátenném, drága uram, mélységesen megbántam tegnapi tarthatatlan viselkedésemet, s most igazán rendkívül megtisztelne, de mondhatom úgy is, röhögött fel, a tudománynak tenne viszonzhatatlan szolgálatot, ha a rendelkezésemre bocsátana egy-két palackkal abból a különleges nedűből, amelynek tegnap mindössze elragadó illatából kaphattunk némi ízelítőt.

Így aztán néhány szendviccsel és öt palack algaborral felszerelve, meg persze az irdatlan ketrecet magukkal cipelve vágtak neki a Majomszurdoknak. Az öreg annyit vetett oda nekik búcsúzóul, aztán csak óvatosan, majd bevágta mögöttük az ajtót.

Még hogy kékfajú makákó, ismételtette magában, miközben a raktárban a zsákokat bontogattuk sorra, s valóban, Horst Westphal nem hazudott, olyasféle finomságokat fedeztünk fel bennük, amilyenekről álmodni sem mertünk, s már egyikünk fejében sem fordult meg, hogy kivonuljunk a partra, Cook kapitány ládáját keresni. Westphalék olyan temérdek sok húst, zöldséget, gyümölcsöt, fűszert hoztak magukkal azon az ingatag kis bárkán – valóban csoda, hogy nem veszték a tengerbe; egy évre elegendő élelem volt a zsákokban. Rég láttam ilyen megilletődöttnek az öreget, s egyben ilyen sugárzóan gonosz arcúnak. Mintha most rögtön be akart volna falni minden finomságot, amit a zsákokban találtunk, hogy ne jusson senkinek, talán még nekem sem... Nem akartam ezt látni, egy óvatlan pillanatban elszóktem, felsurrantam a szobámba, s előszedtem a vasos Nagylexikont. Kékfajú makákó. Jól tudtam, eleve lehetetlen, hogy megtaláljam ezt a kifejezést a Nagylexikonban, hiszen csak a B-től a H-ig voltak meg benne a lapok, a többi sok generációval ezelőtt itt időző tengerészek használták fel meglehetősen méltatlan módon, a torony pottyantós klozetjában. Átnéztem az összes címszót, hátha valahogy közelebb juthatok a válaszhoz, amelyet annyira kerestem, de sehol semmi, elvégre a „majom”, illetve a „makákó” is hiányzott, megvolt ugyan a „berbermajom” a „böngőmajom”, a „cerkóf majom”, a „csimpánz”, a „csuklyásmajom”, a „gibbon”, a „gorilla”, a „huszármajom”, valamint a „főemlős”, de ezek a címszavak csak továbbtalták az olvasót a hiányzó „majom”-hoz. Kétségbeesetten fetrengve az ágyamon, lapozgattam a Nagylexikont, azon merengve közben, miért is nem tette hozzá az „aztán csak óvatosan”-hoz az öreg, hogy mire kell igazán vigyázni a szigeten, s hogy mi történt velem gyermekkoromban ott, a Majomszurdokban. Mivel nem tudtam elhessegetni magamtól a sok buta gondolatot, visszatértem inkább a raktárba, az öreghez, aki ekkorra már kipakolta a zsákokból a vacsorának valót.

A kábító illatok olyan ünnepi hangulatot varázsoltak a toronyba, amilyenre, bármennyire is erőltettem az agyamat, nem tudtam visszaemlékezni hasonlóra. Már a főzés közbeni kóstolgatással jóllaktunk a porhanyós báránnyússal, bőségesen fűszereztük, krump-

lit főztünk és zöldséget pároltunk mellé, s teljesen megrészegedve roskadtunk le az asztalhoz, amikor kész lett. Semmi nem emlékeztetett arra, hogy épp a ködös évszakban vagyunk, egy mindentől távoli szigeten, s nem egy fővárosi palotában lakmározunk épp, akár két züllött főnemes. Így találtak ránk, az asztalra borulva, a dús, nehéz illatok és sűrű, fűszeres gőzök felhőjében dagonyázva. Csak akkor ocsúdtunk fel s emeltük fel fejünket, mikor nagy robajjal ledobták a vaskos ketrecféleségüket mindjárt az ajtó mellett.

Nocsak, nocsak, harsogta Horst Westphal. Micsoda munka, ezt nevezem, micsoda szorgoskodás. Hiszen magukból igazi konyhamester válhatna, ha kicsit összeszednék magukat: ezek az illatok! Fenséges, mondhatom, fenséges. Toronyőr úr, megengedi, hogy csatlakozzunk?

Tessék csak, professzor úr, morogta szemlátomást émelygő fejjel az öreg, s egyre csak a ketrecet nézte. A két idegen nem moccant, szemük sarkából ők is a ketrec felé sandítottak. Elfogyott a bor, bökte ki végül Westphal, és hát meg kell hagyni, bármit hittem is korábbi idétlenségemben, az az ital eszméletlenül jó.

Az öreg sunnyogva felnevetett. Most már nem az előbbi részegség szólt belőle s tükröződött az arcán, hanem valami teljesen másfajta megszállottság. Hozunk még bort, professzor úr, amennyit csak akar. Előbb azonban mondja már meg nekem, üres-e még az a ketrec.

Westphal röhögött, ledobta hatalmas testét az egyik székre, s intett Danielnek, üljön le ő is. Bundában, úgy ahogy voltak, pedig igazán kifűtötték a helyiséget az ételek tömény kigőzölgései. Megnyugtatom, toronyőr uram, sikerrel jártunk, s ha hozat némi bort a fiúval, elmesélem végre, miféle magasabb rendű célt láttam ebben a küldetésben, miért vállaltam a kockázatot, hogy kiszállok erre a szigetre, miért kell nekünk ez a bűdös majom valójában. Csak menjen a fiú, és hozzon egy kis borocskát nekünk, amit elfogyaszthatunk ezekhez a csodás ínycsengésekhez.

Westphal elképesztő tempóval zabált, a bort pedig már-már örült vehemenciával töltötte a torkába; az öreg féltékenyen figyelte. Daniel szinte csak csipegetett, azt is kizárólag akkor, ha a nagydarab tudós feléje pillantott, mintegy engedélyezve, hogy fogyasszon. Az öregbe meg belém alig fért már valami, inkább csak a zöldségekből szemezgettünk, miközben Westphal egyre tömte magába a húst, szinte gyilkos dühvel. Egy végeérhetetlennek tetsző bőfögéssorozat után aztán felsóhajtott, s hosszan köszönetet mondott az „olümpozi élményért”. Az öreg szeme hamisan fénylett, mikor bólogatva nyugtázta a hálálkodást, s egyre csak töltögette, töltögette a bort Westphal talpas poharába.

Szóval a makákó, mondta Horst Westphal. Ez a bűdös majom, *akit* nagy nehezen sikerült törbe csalnunk ebben az istentelen Majomszurdokban. Bődületes egy hely, istenemre mondom, a pokol legmélyebb bugyra sem lehet sokkal rosszabb, igaz-e, Daniel fiam. De egye fene, túl vagyunk rajta, bár a drága hegyi túrabakancsomnak annyi, röhögött, majd veszek egy újat abból a pénzből, amelyet a majomról szóló publikációmért bezsebelek. Akár tíz párat is, toronyőr úr, akár tíz párat is! Tudja, sokan vannak, akik már nagyon várják azt az írást, s bennem régen megfogalmazódott már a tanulmány szövege, az első szótól az utolsóig, csak a legvégső bizonyítékra volt még szükségem, hogy fedél alá hozhassam, mert így, pusztán elméleti feltevésekre támaszkodva, azonnal lesöpörték volna az asztalról, egyetlen valamirevaló kiadó sem állt volna szóba velem. Most azonban megvan a bizonyíték, méghozzá ott, abban a ketrecben, toronyőr úr, és nagyon, nagyon kell vigyáznunk rá, hát ezért sem mutathatjuk meg, ezért fedtük be a ketrecet teljesen, s tartom itt magamnál a kulcsot, s azzal csattanva levágta maga elé az asztalra a ketrec lakatjának méretes kulcsát, és nem is fogom kiadni a kezemből, folytatta hörögve, amíg

az a fránya tanulmány meg nem jelent. Nos, toronyőr úr, szerintem maguk könnyedén meg fogják érteni, amiről ez az egész szól. Maguk itt élnek számkivetve ezen a mostoha szigeten, távol minden kényelemtől, távol a végsőkig racionalizált civilizáció minden úgynevezett vívmányától és jótéteményétől – ezen hosszan hahotázott, majd gyors egymásutánban három pohár bort öntött le a torkán; az öreg persze azonnal újratöltött, sanda nyájassággal. Szóval alaposan ismerik a természet fékevesztett dühöngésre képes erejét, azt hiszem, hogy maguk ketten úgy általában jóval többet tudnak a természetről, mint a Tudományos Akadémia pengeéles elméjű tudorai együttvéve... Mint ez a fiú itt – ez a szerencsétlen, beteges külsejű fiú, aki ráadásul képtelen megszólalni, ami nyilvánvalóan azt jelenti, hogy ha esetleg bajba kerül, nem tud még csak segítségért sem kiáltani. Igen, kiáltani, üvölteni, segítséget hívni, ez az egyik legfőbb dolog, amin tulajdonképpen egy ember ereje alapszik. Csak a hangos ember képes a hatékony küzdelemre. Mégis, mindezen hátrányok ellenére ez a fiú, bármilyen satnya és csúnya is, életben maradt ezek között a pokoli körülmények között, igaz, toronyőr úr, és bizony már nem is annyira fiatal, nem gyerek már, kész férfi. A maga nevelése, toronyőr úr, látom én, és szép munkát végzett, ezúttal is, csakúgy, mint a főzésnél – röhögés, s újabb három pohár bor; az öreg csak bólogat, mint akit elvárásoltak, s tölti, tölti a bort, már a harmadik palack ürült ki, s én alig győzők rohángálni a pincébe...

Kis éji ZEN-e ? – J. Kollerral, 1992.

...a természet, toronyőr úr, mondja Horst Westphal, mikor visszaérek. Azt hittük, ismerjük, azt hittük, tudásunk biztos, s amit nem tudunk, csak elenyésző részletek. Nos, akár lehetséges is. De én most átformálom ezt a világot, toronyőr úr, én, Horst Westphal, és a mi kis makákónk, hallja, milyen békésen elvan ebben a nyavalyás ketrecben, nos, mi most egy új gondolkodásmódot alapozunk meg. Tudja, toronyőr úr, amikor befutottak hozzánk az első hírek arról, hogy ezen az elfeledett szigeten egy ismeretlen majomfaj honos, én azonnal megérezttem, hogy itt a lehetőség, amire évek hosszú sora óta várok. Aztán az újabb és újabb információk, amelyek tulajdonképpen csak afféle kósza tenge-részlegendák formájában érkeztek hozzánk, megerősítették a sejtésemet, azonnal az Akadémia vezetéséhez fordultam, adjanak egy csapatot és bőséges felszerelést, hogy kiszálljak erre a szigetre, és befogjak egy kékfejű makákót. Eleinte vonakodtak, s emiatt alakult úgy a dolog, hogy nem tudtunk korábban jönni, csak most, a ködök leszálltával. Az Akadémia vezetése, amelynek egyik, sajnos meglehetősen befolyásos szárnya a piperkőc Ruppelmayer polgármester befolyása alatt áll, rendkívül mostoha volt hozzám: csak ezt a tökkelütött gyerekecskét adták, s még egy valamirevaló hajót sem bocsátottak a rendelkezésemre, be kellett érnem azzal, hogy egy teherhajó fedélzetén kihoztak a sziget köze-lébe, ahonnan azzal a rozzant csónakkal kellett partra evickélnünk. Persze engem ez nem állíthatott meg, ahogy annak a sátáni Majomszurdoknak a csapdái sem, hiszen itt vagyunk, nem hagytuk ott a fogunkat, és most élvezhetjük ezt a mesés algabort, meg az önök kel-lemes társaságát – köhögve, harákolva nevetett, de a poharat egy percre sem engedte ki a kezéből, csak itta, itta a zöld lét... Ez a majom, tudják, egyedülálló a maga nemében. Legalább annyira nem illik erre a szigetre, ahogy ez a némagyerek, ahogy maga nevezi. Sőt, talán még kevésbé. Látnia kellene, toronyőr úr. Annyira bénán fest, hogy az kész röhej, én mondom magának, nevetségesebb és szánalmasabb gerinces állatot én még nem láttam, inkább féregnek mondanám, mint emlősnek. Törékeny testalkatú, gyámolta-lan kis állat, mohával meg zuzmóféleségekkel táplálkozik, kis csoportokban él, de rendkí-vül fejletlen a társas élete, a falkáik egyáltalán nem összetartóak, mint ahogy például a csimpánzoknál vagy bármilyen más, fejletlenebb majomfajoknál. Ezek együtt élnek ugyan, mégis egyfolytában egymás ellen dolgoznak, ami legfőképp abban nyilvánul meg, ahogy az ellenségekkel szemben viselkednek. Képesek saját csemetéiket egy ellenük támadó albatrosz elé vetni, csak hogy a saját irhájukat mentse. A veszély előli menekülésben pedig tényleg csapnivalóak: alig futnak gyorsabban egy óriásteknősnél, sziklát mászni pedig, már elnézést, toronyőr úr, de jómagam is ügyesebben tudok... Mivel csak táp-anyagban szegény ételmezt fogyasztanak, fizikumuk szánalmasan gyenge, a betegségekkel szemben nem ellenállóak. És akkor a kinézetükről még nem ejtettünk szót... Talán soha nem is fedezzük fel őket, ha nem ilyen rikító színekkel veri meg őket a természet: a fejük élénk világoskék, hátuk ellenben virító okkersárga, ami oldalukon erős pirosba megy át. Egyszerűen komikus, azaz, az ő szemszögükből nézve: tragikomikus, hiszen messziről fel-hívják magukra a ragadozók figyelmét, amellet, hogy ez a bolondos színpompa feltéte-lezhetően nem játszik semmiféle szerepet a nemi életükben sem, mint bizonyos fajoknál. Náluk ez a kirívó külső egyszerűen indokolatlan és megmagyarázhatatlan. Láthatja, toronyőr úr, ez az állatfaj, a kékfejű makákó minden ízében a természet baklövése. És épp ezért, folytatta Westphal, miközben egyidejűleg csuklani és rondán bőfogni kezdett, épp ezért bizonyítja az én elméletemet. Az elméletemet, amely végleg cáfolja azokat a badar-ságokat, amelyeket egykor egy szakállas brit úriember, akarom mondani: egy megátalko-dott, örült gazfickó összehordott a természet módfelett való racionalitásáról, ökonomikus működéséről, tökéletes kiválasztási szisztémájáról... Pfff, a kikürt barma... Nem, toronyőr

úr, ordított most már magából kikelve Westphal, nem, és engedje meg, engedje meg, hogy most már rövidre fogjam: a jelszó a káosz... A természet... a természet egyáltalán nem logikus és racionális, vaktában köpködi magából a haszontalan, idétlen, bukott teremtményeket, legalább olyan, ha nem nagyobb arányban, mint az, úgymond, válogattakat... Nekem pedig mindez...

Westphal egészen hirtelen elcsuklott. Mindannyiunk agyán köd ült, nemcsak a rengeteg elhangzott szöveg és a rengeteg elfogyasztott étel és ital hatására, de valami más, valami megfoghatatlan dolog miatt is. Ekkor azonban, amikor Westphal elcsuklott, egy picit mindannyian kijózanodtunk, s arra eszméltünk, hogy az ajtóban álló öreget bámuljuk. Az ajtó tárva-nyitva, embertelen hideg árad be a helyiségbe, s az öreg bágyadtan mosolyog.

Úgy hiszem, valami baj van ezzel a döggel, professzor úr.

A tökrészeg Westphal kábultan esett le a székről, s négykézláb, zihálva mászott oda az ajtóhoz. Én félszegen álltam az öreg mellé, orromat megcsapta természetellenesen keserű izzadságszaga. A ketrec ajtaja nyitva állt, a belseje üres, csupán néhány rikító égyszínkék szórszál az aljában.

Westphal röhögve zuhant el, nyáladzva fetrengett a földön, tenyerével csapkodva, érthetetlen szavakat üvöltözve. Daniel idegesen tipródva ugrott mellé, habozás nélkül bebújt a ketrecbe, halkan nyögdécselve átkutatta, majd csaknem sírva mászott ki belőle, s kifelé tekingetett, az éjszakába.

Mikor Westphal valamennyire lenyugodott, s nagy nehezen, dülöngélve talpra állt – mintha csak most ütközött volna ki rajta a töméntelen elfogyasztott algabor hatása –, egyszerre mind a négyen az asztalra pillantottunk. A kulcs ott volt a helyén, látszólag érintetlenül.

A бүdös kurva anyját neki, hogy a бүdös kurva anyjába, hápogta Westphal, Daniel, te lófasz, gyerünk, kifelé, te átkozott hülye, hát mire hoztalak magammal ide, a kurva életbe, toronyőr úr, hát mi a бүdös lófasz folyik itten...

Hát ez kiszökött, professzor úr, hebegte az öreg a kezét tördelve, az ajtóban állva, hát ezt be kell fogni, s engem nézett közben, mintha cinkost keresne, s mintha ezzel a nézéssel próbálná nekem elmagyarázni, mi folyik itt, mit tett, s mi következik most. De Westphal akkor már kint volt, bundáját ledobta magáról, kitémolygott, s pillanatok alatt beleveszett az éles peremű sziklák szegélyezte koromsötét éjszakába.

Az öreg dühödten becsapta az ajtót, gondosan bereteszelte, majd lassan az asztalhoz sétált, leült, s a boros poharát kezdte szorongatni. Daniel remegve állt a ketrec mellett. Ül le, fiam, mondta neki az öreg. Nyugodj meg, és ül le ide. Te is, te némagyerek, gyere. Valahogy ott termettünk az asztalnál, kezünkben boros pohár, s hallgattuk az öreget. Mintha nem is ő beszélt volna, inkább maga a köd és a sötét éjszaka. Tudod-e, kezdte az öreg Danielhez fordulva, hogy ez a némagyerek kiskölyök korában ugyanolyan tisztán és szépen beszélt, mint te vagy én vagy éppen ez a nagyszájú professzorod. Igen, rendesen tudta mondani, hogy hajó, vagy éppen, hogy apám. Az egy dolog, hogy itt élünk ezen a nyomorult, istenátka helyen, de én mindig mindent meg akartam adni ennek a gyerekeknek. Aztán egyszer, mondom, apró kiskölyök volt még, elkóborolt, abba a bizonyos Majomszurdokba, ahol állítólag ez a tarkabarka majom él, amelyről én is hallottam már ugyan, meg gondolom, hogy róla kapta a nevét az a rohadt hely, bár én még sosem találkoztam az átokfajzatával. Szóval elkóborolt, és hát éppen a ködös évszakban, amikor előbújnak a kergerákok. Sehol másutt nem élnek ilyen kibaszott dögök, csak ezen a szigeten: jól tudom ezt, mert a tengeré-

szek, akik itt megfordultak, bejárták már a világot szélteben-hosszában, de mind azt mondták, ilyesféle szörnyetegeket még sehol nem láttak, mint ezek. Ha leszáll a köd, és lebukik a sziklák mögé az a halovány nap, amely ilyentájt ad némi fényt, ezek előrajzanak, és akkor semmi esélye az emberfiának. Ledöntenek a lábadról, és percek alatt lecsipegetik rólad az utolsó falat húst is. Én még időben megtaláltam a fiút: ott feküdt a sziklák között némán, még csak egynéhány dög rohanta le, s egyedül a nyelvét tudták kimetszeni az ollóikkal.

Az öreg szünetet tartott, és felhajtott egy pohár bort. Csak azt kell elmondanod odaát a szárazföldön, folytatta aztán, ami tényleg történt. Nappal majd rendbe szedjük a hajódat, kijavítgatjuk, hogy nekivághass a tengernek. Délelőtt indulsz, s mire a köd leszáll, már a félszigeten kell lenned. Onnan könnyedén hazatalálsz.

Daniel csak nem akart elmozdulni az asztaltól, ezért aztán én sem mentem sehova. Az öreg lefeküdt, az egész romépület remegett mély, jóízű horkolásától. Mi meg csak ültünk odalent a szalonban, Daniel meg én, és néztük a ketrec helyét az áthatolhatatlan sötétben.

A toronytól alig kétszáz lépésnyi távolságra találtuk meg másnap reggel azt, ami Horst Westphalból megmaradt. Nem sok minden volt ez, a kergerákok tökéletesen letisztogatták a csontokat, még véletlenül sem hagytak a helyszínen akár egy kis húscscafatot sem. Daniel egyfolytában remegett, nem segített a professzor maradványainak elföldelésében, ahogy a hajó megerősítésében sem. Vadonatúj árbocot faragtunk neki, a raktárban tárolt nyersanyagunkból, megtoldottuk a bárka oldalfalait is, nehogy kárt tegyenek benne az erősebb hullámok, mert feltámadni látszott a szél. Daniel csak nézte, ahogy dolgozunk, tátott szájjal, és most már végleg bebizonyosodott számomra, hogy igaz, amit az elejétől fogva gondoltam róla: ez tényleg egy fafej, és nem fog eszébe jutni, hogy azt mondja, figyelj, te némagyerek, tarts velem, én elviszlek erről a nyomorult helyről, ez az öreg egyszer úgyis magára hagy téged, s akkor ki fog szót érteni a bunkó tengerészekkel... Nem szólt semmit, csak bámult, most vettem csak észre, milyen furcsán zöldell a szeme, azt a szót találtam ki rá: pokolzöld.

Az öreg jókedvű volt, még énekelgetett is – egy teljesen új dalt, amit még sosem hallottam tőle.

Daniel végül azért mondott pár szót, bár igazából csak afféle általánosságokat, hogy valahogy felszállt a köd, meg hogy akkor most már eloldozza a hajót. Nem köszöntünk el egymástól, egyszerűen beugrott a csónakba, mi meg nem néztünk utána soká, visszaballagtunk a toronyhoz, hogy még egyszer bekukkantsunk a raktárba, a zsákokhoz. Az isten verje meg, te némagyerek, az isten verje meg, suttogta az öreg, miközben a zsákokat simogatta, és láttam, hogy könnyes a szeme.

Mikor délután nekilátott vacsorát készíteni, én kiosontam a partra, viharos szél kerekedett, ilyenkor később bújnak elő a kergerákok. Fel-felcaptak a hullámok az arcomba, beterített mindent a hűvös nyálka, de így is jól láttam, hogy a parti sziklák között ott hever a Cook kapitány ládája.